

LISTRY

LETO 2022
LESNEJ PEDAGOGIKY

www.lesnapedagogika.sk • +421 45 5314 268 • info@lesnapedagogika.sk

S príchodom leta a vysokých teplôt životné tempo ľudí aj rýchle jaré procesy sa spomaľujú, prichádza čas dovolení či prázdnin. Les je často cieľom trávenia voľného času formou ľahkej vychádzky, vysokohorskej turistiky, cyklistiky, jazdení na koňoch, štvorkolkách, letov balónom, rogalom, vrtuľníkom či rôznych adrenalínových športov. Nie všetky formy vyvolávajú u nás lesníkov nadšenie. Ochorenie Covid 19 akoby odštartovalo masívny presun ľudí z miest do lesa...

Ľudia vytvorili „etiketu“ ako súbor pravidiel správania sa v divadle či reštaurácii, aby nevhodným spoločenským správaním neobťažovali okolie. Podceňujú skutočnosť, že pri vstupe do lesa vstupujú do prirodzeného životného priestoru iných organizmov a ich podmienok života. Ak tie zákonitosti nepoznajú a nerešpektujú, ľahko si môžu poškodiť svoje zdravie. Problémy plynúce z nevedomosti, môžeme eliminovať my, lesní pedagógovia a sprievodcovia tým, že budeme zoznamovať verejnosť so zákonitostami života v lese. Bez vládnych nariadení a z pozície jednotlivcov, ľudia môžu následne zmeniť svoje správanie a rešpektovať prirodzené biotopy zveri, z lesa brať len toľko, čo potrebujú, vedieť sa vhodne obliecť, odniesť si odpadky so sebou a pod.

Aktuálne v spoločnosti rezonuje problematika škôd spôsobených medveďom hnedým, ktorá je citlivo vnímaná zo strany odbornej i laickej verejnosti. A to aj z dôvodu priamych stretov človeka a medveďa. Systém je v nerovnováhe, ľudia aj medvede sa cítia nekomfortne. Žiť s výdobytkami civilizácie a žiť trvalo udržateľne sa nevyučuje. V minulosti a teraz aktívne zasahujeme do prírody, krajiny a lesa. Efektívne hospodárime, užívame mimo-produkčné funkcie lesa, používame trvalo udržateľné produkty z dreva a zároveň sa snažíme minimalizovať škody na majetku. Tieto výhody a možnosti chceme odovzdať aj generáciám prichádzajúcim po nás. Teraz nemôžeme pasívne čakať a len sa prizerať, ako sa s tým príroda v budúcnosti vysporiada. Mali by sme aktívne zasahovať šírením osvedčenej, ale aj cielene regulovať nerovnováhu stavu predátorov, ktorá tu je.

Kofkí z nás majú v skutočnosti chuť vrátiť sa na stromy a hojdať sa na lianách?

Prajeme vám príjemný letný oddych a regeneráciu síl v prostredí lesa.

16. EURÓPSKY KONGRES LESNEJ PEDAGOGIKY:

Ako sa učiť v a s prírodou v čase zmeny klímy? Európske perspektívy a riešenia

- ✓ sa konal 10.-14. 05. 2022 v Zürichu, vo Švajčiarsku a zúčastnilo sa ho aj 6 lesných pedagógov zo Slovenska v zastúpení inštitúcií Národné lesnícke centrum, Slovenská lesnícka komora, Lesné hospodárstvo Inovec, s.r.o.
- ✓ začal sériou aktivít **mindful-ness** v lese s cieľom uvoľnenia účastníkov a naladenia sa na les
- ✓ bol zameraný na **udržateľnosť** – účastníci, ktorí sa dopravili ekologickým spôsobom dopravy mali cestovné a ubytovacie náklady preplatené organizátorom kongresu
- ✓ bol **vegetariánsky**, ako občerstvenie sa použili aj bagety z predchádzajúcich dní
- ✓ slovenskí lesní pedagógovia využili na svoj workshop „Biodiverzita v nás i okolo nás“ metodiku, ktorá vznikla ako **výstup projektu podporeného PRV SR 2014-2020**
- ✓ obsahoval aj formát „walkshop“ – pri prechádzke lesom boli vysvetľované perspektívy pohľadov na les
- ✓ prezentoval i lesné školy mesta Zürich, ktoré prispievajú k napĺňaniu politických dokumentov mesta pre podporu zdravia a udržateľnosti

- ✓ predstavil „Waldlabor Zürich“, ktorého cieľom je od roku 2018 ilustrovať lesný manažment širokej verejnosti **priamo v lese** a to z pohľadu minulosti, súčasnosti a budúcnosti
- ✓ informoval o projekte **Trieda v lese** – ktorého cieľom je ponúknuť les školským, či firemným kolektívom ako miesto na učenie, prácu
- ✓ zaujímavým bol aj konceptom „**voľnej hry v lese**“, v ktorom lesný pedagóg vystupuje ako sprievodca lesom, kde deti vytvárajú vlastné lesné projekty bez jeho vstupu a inštrukcií
- ✓ prvýkrát sa ho zúčastnila i turecká delegácia
- ✓ medzi účastníkmi kongresu bola i ukrajinská lesná pedagogička, Lesya Loyko, z organizácie FORZA; z iniciatívy nórskych lesných pedagógov sa počas kongresu uskutočnila finančná zbierka na pomoc ukrajinskej organizácii FORZA
- ✓ 17. Európsky kongres lesnej pedagogiky sa má konať v druhej polovici septembra 2023 v Nemecku, v meste Bonn

DETSKÁ LESNÍČKA UNIVERZITA 2021/2022

MÁ SVOJICH ABSOLVENTOV

Po absolvovaní 8 odborných prednášok spojených s aktivitami lesnej pedagogiky, spoločnej výsadbe sadeníc, návšteve Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene a zasadnutia spoločného Detského mestského zastupiteľstva si 35 žiakov zo Zvolena, Banskej Bystrice, Sliača a Starých Hôr prevzalo z rúk prodekana Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene „Diplom absolventa Detskej lesníckej univerzity“.

Slávnostnej promócie absolventov DELESUN sa 16. júna 2022 v aule TU vo Zvolene okrem rodičov, lektorov a učiteľov zúčastnili aj vrcholní predstavitelia lesníckych podnikov, lesníckych a poľovníckych stavovských organizácií, predstavitelia mesta Zvolen a dokonca aj 2 ministri vlády SR. Deťom a hosťom sa prihovoril minister obrany SR Jaroslav Naď a minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Samuel Vlčan.

Za dvanásť rokov svojej existencie sa DELESUN môže prezentovať nasledovnými faktami:

- ✓ Detskú lesníčku univerzitu navštevovalo 453 žiakov (z toho 242 dievčat a 211 chlapcov) 6. ročníkov z 27 základných škôl z 8 okresov
- ✓ na projekte sa zúčastnilo 55 pedagógov základných škôl, 2 pedagógovia strednej školy, 12 pedagógov vysokých škôl a 12 lesných pedagógov
- ✓ zrealizovalo sa 95 vysokoškolských prednášok, 80 hodín lesnej pedagogiky, 11 exkurzií, 1 putovná výstava, 1 práca v rámci stredoškolskej odbornej činnosti

Projekt Detskej lesníckej univerzity organizuje NLC spolu s partnermi štátnymi podnikmi Vojenské lesy a majetky SR a LESY Slovenskej republiky, v spolupráci s Lesníckou fakultou Technickej univerzity vo Zvolene a Mestom Zvolen.

LES UKRYTÝ V KNIHE 2022

– LES SPIEVAL ...

všetkými hlasmi zvierat a tónmi drevených hudobných nástrojov

„Les je miestom ticha, pokoja. Vnímať krásnu vôňu, započúvať sa do tónov vtáčieho spevu, potešiť sa farebnej rozkvitnutej lúke. Je to miesto, kde mnohí naberú novú silu, energiu, nápady“ napísal v úvode Lesného spevníka Roman Kristín, žiak 7. ročníka, ZŠ Haličská

cesta v Lučenci, víťaz v kategórii jednotlivci súťaže NAJ SPEVNÍK. 12. ročník projektu LES UKRYTÝ V KNIHE sa niesol v téme LES SPIEVA. Knižnice opäť privítali vo svojich priestoroch deti s lesnými pedagógmi, ktorí počas programov upriamili pozornosť na zvuky lesa a spev vtákov. Les vnímali hlavne

sluchom. Tohto roku sa čítalo z knihy Igora Milana Chovana pod názvom: Stromovníčkovia, v ktorej deti hľadali ukryté zvuky, typické pre prírodu a následne vyplňali pracovný list.

Programy lesnej pedagogiky absolvovalo **1056** školopovinných detí z celého Slovenska pod vedením **24 lesných pedagógov**. Najaktívnejšou v projekte sa stala lesná pedagogička **Ing. Marianna Čavojová zo štátneho podniku LESY SR – OZ Trábeč**, ktorá bola ocenená na slávnostnom vyhodnotení projektu 17. júna 2022 v Krajskej knižnici Ľudovíta Štúra vo Zvolene, tak ako aj najoriginálnejší detskí autori naj knihy **LESNÝ SPEVNÍK** a najúspešnejšie knižnice. Všetkým srdečne blahoželáme a tešíme sa na budúci ročník !

Hlavným partnerom projektu je štátny podnik Lesy Slovenskej republiky, ktorého hlavnou úlohou je pestovanie zdravých lesov pre súčasné i budúce generácie.

Info o projekte a vyhodnotenie 12.ročníka nájdete:

<http://www.lesnapedagogika.sk/portal/luk>

VZDELÁVANIE LESNÝCH PEDAGÓGOV

KURZ LESNEJ PEDAGOGIKY

V roku 2022 prejavilo záujem o vzdelávací program LESNÁ PEDAGOGIKA až 18 lesníkov a lesníčiek zo štátneho podniku Vojenské lesy a majetky SR, Mestské lesy Ružomberok, Mestské lesy Banská Štiavnica a Lesy Banská Belá. V prvom sústreďení v online prostredí (28.-29. 6. 2022) získali poznatky z Koncepcie lesnej pedagogiky ako súčasť environmentálnej výchovy na Slovensku a environmentálnej etiky. Počas nasledujúcich mesiacov až do jesene 2022 nadobudnú poznatky a zručnosti, ktoré im pomôžu zrealizovať samostatnú lesnú vychádzku, a tak získať certifikát lesného pedagóga pre ďalšie svoje kvalitné odborné pôsobenie.

SYMPÓZIUM LESNEJ PEDAGOGIKY 2022

Spoločné stretnutie lesných pedagógov na Slovensku bolo zrealizované naposledy v decembri 2019. Ďalšie roky poznačila pandémia, preto sa v roku 2020 konalo Sympóziu lesnej pedagogiky iba v online priestore a v roku 2021 ho nahradila medzinárodná konferencia lesnej pedagogiky realizovaná pri príležitosti 20. výročia lesnej pedagogiky na Slovensku. Veľkým priáním koordinátora lesnej pedagogiky, Národného lesníckeho centra – Centra transferu poznatkov a lesnej pedagogiky, je ponúknuť slovenským lesným pedagógom možnosť opäť sa spoločne stretnúť, vzájomne sa obohatiť a inšpirovať v oblasti lesnej pedagogiky. Koordinátor preto vyvíja snahu na zorganizovanie Sympózia lesnej pedagogiky v októbri 2022.

LESNÁ ZAUJÍMAVOŠŤ

S HÁDANKOU

**POKROČILÝ STRELEC VIE,
KLASICKÝ LUK Z DREVA JE.
STRIELANIE JE PRÍJEMNÉ,
NATIAHNUTIE ZLADENÉ.
REMESELNEJ PRÁCE KRÁSA,
Z DREVA _ _ _ _ V OBDIV DÁ SA.**

.... uhádnite o akú drevinu ide?

- ✓ **DLHOVEKOSŤ:** Tis (*Taxus baccata* L.) je vzácny treťohorný relikv, ktorého súčasné prirodzené rozšírenie sa znižuje. V súčasnosti je táto drevina ohrozená a u nás (aj vo väčšine európskych krajín) zákonom chránená. Za jeden z najstarších žijúcich tisov sa považuje Fortingall yew – má viac ako 3000 rokov (Británia).
- ✓ **V SLOVE JE TIS:** Niektoré mestá a obce dostali pomenovanie podľa dreviny tis, z dôvodu pomerne hojného výskytu, ktorý je už v súčasnosti výnimkou (Tisovec, Horný Tisovník, Tisinec).
- ✓ **POD SVETLOM BÝVA NAJVÄČŠIA TMA:** Tis sa zaraďuje medzi tienne dreviny, hoci nie je obligátne tiennou drevinou to znamená, že zatienenie nie je nevyhnutnou podmienkou pre jeho existenciu. Naopak dokáže rásť aj na stanovištiach s intenzívnym slnečným žiarením (exponované svahy, intravilány miest a obcí...).
- ✓ **JEDOVATÝ:** Tis obyčajný je jedovatá drevina. Celá rastlina obsahuje alkaloid taxín – okrem červeného mieška, ktorý chráni semeno. Práve semeno a ihlice sú najtoxickejšie.
- ✓ **POKUŠENIE PRE ZVER:** Tis je z hľadiska ohryzu zverou mimoriadne atraktívna drevina. Miera poškodenia predovšetkým jeleňou zverou je vysoká a zver selektívne uprednostňuje tis pred ostatnými drevinami. Jelenia zver dokáže znášať aj toxíny, resp. si na ne dokáže zvyknúť.
- ✓ **ON ČI ONA:** Tis je dvojdomá drevina – zriedkavo však môže byť jednodomá a dokonca môže v priebehu života zmeniť pohlavie.

- ✓ **LUK:** Drevo tisa je mimoriadne vzácne a trvanlivé. Využíva sa na výrobu lukov (anglický longbow). Luky z tisového dreva sú pružné a pevné. V dávnom Anglicku bol kvôli výrobe lukov skoro vyhubený a tisového dreva na luky nebolo dostatok. Stal sa preto obchodnou komoditou.
- ✓ **NA ZDRAVIE:** V niektorých krajinách sa z červeného tisového mieška vyrába alkoholický nápoj.
- ✓ **ČARODEJNÍCKY PRÚTIK:** Prútič Toma Riddla (Lord Voldemort) z Harryho Pottera bol z tisového dreva (ako symbol smrti). Túto symboliku využila autorka na základe skutočnosti, že tis je mimoriadne dlhoveká drevina a britské tisy sú staré viac než 2000 rokov.
- ✓ **SLOVENČINA:** Mnoho z vás možno netuší, že „t“ v slove tis sa vyslovuje mätko, pretože platí pravidlo o mäkkej výslovnosti spoluhlások d, t, n, l v domácich slovách (Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra).

TIP NA AKTIVITU NA PREŽITIE V LESE

AKO ZOVRIEŤ VODU V LESE?

CIEĽ AKTIVITY: vedieť uvariť vodu na čaj/kávu/sáčkovú polievku a pod. s využitím prírodného materiálu a kanvice „Kelly Kettle“

CIEĽOVÁ SKUPINA: deti vo veku 6-12 rokov, mládež, rodiny s deťmi

POMÔCKY: prírodný materiál – suché konáriky, drievka, kôra, šišky, voda, kanvica „Kelly Kettle“, zápalky

Pribeh: Na úvod aktivity je potrebné nazbierať si, alebo mať dopredu nachystaný prírodný materiál – suché konáriky, drievka, kôru, šišky. Súčasťou kanvice „Kelly Kettle“ je aj spodná časť slúžiaca ako ohnisko. Do nej sa naukladá suchý prírodný materiál, ktorý sa zapáli. Do kanvice sa cez otvor na vodu naleje cca 1 liter vody a kanvica sa položí na spodnú časť so zapáleným ohňom. Dôležité je udržiavať oheň a to vhadzovaním drobných vetvičiek, šišiek, dreva cez vrchný otvor (týmto otvorom ide zároveň von dym). Asi po 5 minútach je možné zachytiť sluchom šušťanie vody a po chvíli je viditeľná i vriaca voda (cez otvor, ktorým bola napustená). V tomto momente sa môže kanvica za drevenú rúčku vziať z ohniska a pomocou retiazky na boku je možné ponalievať vriacu vodu do hrnčekov.

Kanvicu je možné nájsť na webe: [Kelly Kettle Base Camp 1.6 stainless steel water boiler \(swiss-sale.ch\)](http://www.kellykettle.com)

Inšpiráciu s Európskeho kongresu lesnej pedagogiky v Zurichu spracovala Veronika Jaloviarová (NLC).

VOĽNÁ HRA V LESE – LESNÝ EXPERIMENT

CIEĽ AKTIVITY: umožniť deťom voľnú a neštruktúrovanú hru v lese

CIEĽOVÁ SKUPINA: deti vo veku predškolského veku a deti ZŠ

POMÔCKY: les, príroda bez predvídateľného nebezpečenstva

PRIEBEH: zmyslom samotnej aktivity je umožniť deťom voľnú hru v lese – prírode, bez úloh čo a ako majú robiť. Úlohou lesného pedagóga je vybrať vhodný priestor na aktivitu a oboznámiť skupinu s 5 pravidlami.

- ✓ 1. pravidlo: v lese sa môže vyskytovať nebezpečenstvo v podobe nestabilného povrchu kam nestúpam, prírodného materiálu, s ktorým sa nehrám, a môžem stretnúť živočíchov, ktorým svojim správaním nenanúšame ich životný prostredie

KELLY KETTLE kanvica

- ✓ 2. pravidlo: priestor lesa využívam na hru, môžem - no nemusím niečo vytvoriť, objaviť a pozorovať
- ✓ 3. pravidlo: v lese sa môžem hrať sám alebo spoločne s kamarátmi, kedy vymyslíme niečo zaujímavé
- ✓ 4. pravidlo: nikomu a ničomu neublížujem
- ✓ 5. pravidlo: keď som hladný najem sa, keď som smädný napijem sa

Aktivita má deti naučiť zmysluplne využívať voľný čas, podporiť seberealizáciu a tvorivosť. Počas voľnej hry môžu deti stavať bunkre, hrať sa v potôčiku, vymyslieť jednoduché hry s prírodným materiálom, no bez zásahu lesného pedagóga. Na záver sa lesný pedagóg pri spoločnej diskusii opýta na to, čo deti v rámci voľnej hry robili, ako sa cítili a čo v lese objavili a zažili.

Inšpiráciu s Európskeho kongresu lesnej pedagogiky v Zurichu spracovala Andrea Melcerová (NLC).

ANKETA O LESNEJ PEDAGOGIKE...

...pokračuje svojou treťou časťou. **Opýtali sme sa lesných pedagógov a lesných pedagogičiek**, ktorí v rámci osláv 20 rokov lesnej pedagogiky na Slovensku získali ocenenie za svoju prácu, prínos a rozvoj lesnej pedagogiky, **čo momentálne chýba lesnej pedagogike na Slovensku?**

JARKA VANYOVÁ: Myslím si, že najviac chýba systematická práca so školami. Entuziazmus lesných pedagógov nie je schopný zabezpečiť lesnú pedagogiku pre všetky deti. Napriek tomu, že sa vždy bránim vyjadreniam „všetko je o peniazoch“, musím, žiaľ, konštatovať, že v lesnej pedagogike to platí, a preto nie je vyriešený systém. V lesnej pedagogike chýbajú peniaze pre realizátorov. Osobný prístup, či už fyzický alebo online, nenahradia náučné chodníky a drahé pomôcky. Keďže väčšina lesných pedagógov sú zamestnanci, ich aktivita závisí od časových možností v zamestnaní. Pri dotovaní aktivít lesnej pedagogiky by lesná pedagogika mohla byť čiastočnou alebo plnou pracovnou náplňou.

IGOR VISZLAI: Lesná pedagogika je odvodená od lesa, no tam sa momentálne takmer nerealizuje. Zameniť lesnú pedagogiku za „púťovú atrakciu“ je nepochopenie jej zmyslu. Všetci lesní pedagógovia boli školení na to, aby sprostredkovali vnímanie prírody všetkými zmyslami. A popri tom odovzdali aj niečo z lesníckej práce. Čo s tým má spoločné výroba drôtených chrobáčikov na hromadných akciách miest a obcí? Takže moja odpoveď je jednoznačná – vrátiť sa k zmyslu lesnej pedagogiky, vrátiť sa do lesa.

DANKA CHLPOŠOVÁ: Lesná pedagogika sa malými krokmi, usilovnou a mravenčou prácou lesných pedagógov posúvala vpred. Napísaných je 20 rokov príbehu lesnej pedagogiky na Slovensku, musíme veľmi otvorene a úprimne povedať, že lesná pedagogika sa dostala do "pomysleného tieňa ostatných drevín a akoby zápasila o svoj životný priestor".

K tomu sa pridávajú biotické činitele (vo forme ľudí, lesných pedagógov, koordinátorov a pod.) a abiotické činitele (financovanie, nesystémový prístup a pod.) To je veľmi bolestné konštatovanie. Spoločnosť, ktorá nedoceňuje a dostatočne nepodporuje environmentálne vzdelávanie a osvetu k všetkému živému, je odsúdená na zánik.

IGOR STAVNÝ: Ak neberieme do úvahy „pandemické opatrenia“, kedy sme nemohli s deťmi pracovať na školách, len občas ich vziať von, tak potom chýba jasné a jednoznačné ukotvenie, začlenenie lesnej pedagogiky do celkovej sústavy prác v lesníckej organizácii. Atmosféra bola a aj je v súčasnosti taká, že je LP stále chápaná ako „práca navyše“ - urobíš si najprv skutočné lesnícke činnosti, potom sa môžeš venovať LP. Bolo by na mieste, ak by sa definovalo koľko % z prác organizácií by mala LP tvoriť. Môj odhad je tak do 5 %. Potom by bolo dobré toto percento následne aj požadovať.

FERKO PISARČÍK: Predovšetkým je to nedostatočná finančná a personálna podpora a chýbajúce lesné učebne v regiónoch.

ĽUDKA MARUŠÁKOVÁ: Lesná pedagogika stojí a padá na ľuďoch. A tí by mali mať vytvorené podmienky (časové, materiálne, možnosť sa vzdelávať a pod.), ale hlavne by mali byť motivovaní, a to nielen finančne. V súčasnej dobe, keď je na lesníctvo vyvíjaný tak obrovský tlak a prakticky zápasí o svoju existenciu, je ťažké nájsť motiváciu. Ale práve preto by sa mali lídri lesníckych subjektov zmobilizovať a výrazne posilniť komunikáciu s verejnosťou a aj lesnú pedagogiku. Lesy zohrávajú čoraz dôležitejšiu rolu v kontexte klimatických zmien a lesné hospodárstvo je jednoznačne súčasťou riešenia týchto výziev. A toto je potrebné spoločnosti zrozumiteľne a trpezlivo vysvetľovať. Iná cesta neexistuje...

Ďakujeme za úprimné odpovede.

